

Погорська І.І.

*доктор політичних наук, старший науковий співробітник
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ГЛОБАЛЬНА ПОТУЖНІСТЬ США: КИТАЙСЬКИЙ «СТРАТЕГІЧНИЙ ВИКЛИК»

Відносини Сполучених Штатів з Китаєм стабільно залишаються серед провідних аспектів дослідження міжнародно-політичної дії американського глобалізму. Китай традиційно вважається потугою з сильним стратегічним потенціалом. На підтвердження цього вагомим американські аналітичні видання констатують високу здібність держав азійського географічного простору і, перш за все КНР, до глобального стратегічного змагання. Фактор потужності його стратегічного потенціалу спонукає керівників Білого Дому шукати шляхи стратегічного впливу на складний регіональний осередок суміші сильних і слабких акторів поміж яких Китай є звичайно найбільш значимою зростаючою потугою [1; с. 46–52].

Білому Дому принаймні з прогностичних необхідно вимірювати ступінь загрози з боку політичного опонента з відмінним фундаментом соціально-політичної організації та відмінним стилем стратегічного мислення. Стратегія завжди була наріжним каменем, фундаментом забезпечення безпеки Піднебесної. Не є секретом – більшість наукових студій сучасності, у тому числі американських, використовують у стратегічного аналізуванні достатньо багато тез та положень китайських класичних праць. Можна впевнено стверджувати: стратегічна культура Китаю є однією з найбільш історично вмотивованих та конкурентноспроможних у сучасному світі глобально-стратегічних протистоянь [2; с. 329–333]. Тому й однією з альтернативних фундацій стратегічного розвитку світової спільноти, яка представляє інакший за американський варіант побудови системи міжнародних відносин.

На нашу думку слід погодитись з оцінкою Китаю для США як стратегічної загрози, що неясно вимальовується на обрії [3; с.3–6]. При цьому є сенс зазначити, що культурна акцентуація у стратегії є традиційною характеристикою історичної еволюції китайської цивілізації. Її дуалістична фундація не є чітко ні пацифічною ні войовничою. Для Америки, що також поєднує у власній стратегічній культурі наступальну і оборонну традиції, зростаючий Китай стає вкрай незручним супротивником, який володіє глибинними соціальними коріннями розвитку відповідних стратегічно-культурних характеристик [4; с. 201–230]. Ключова різниця полягає у наступних моментах. По-перше йдеться просторово географічний чинник. Тоді як прикладною сферою дії американської стратегічної культури стає вся система міжнародних відносин, Китай демонструє значно більший ступінь ізоляції у втручанні до міжнародно-політичних конфліктів на світовому просторі. Тим більш, якщо йдеться про варіанти силового втручання.

Керівництво Сполучених Штатів, у свою чергу, також вкладає у силові наступові операції миротворчий сенс. Але американці не приховують бажання використовувати природну інваріантність способів ведення стратегічного дискурсу [5; с.49–69]. Китайське керівництво намагається презентувати світовій спільноті власну стратегічну культуру не просто як національну, але як моністичну і як таку, що охоплює насамперед зовнішньополітичний вимір. Однак з позицій врахування багатогранності самої стратегічної культури держави та серйозності соціетальних ризиків, які походять ззовні національних кордонів стає необхідним зваження на нормативно-ціннісну фундацію суспільства. Якнайменш у вимірі вирішення дихотомії війна-мир. Саме особливості внутрішнього соціополітичного творення покладаються в основу нормативної використання сили на міжнародній арені.

Ймовірність силової протидії Китаю іншим акторам бачиться можливим варіантом, але стратегічно обережним та територіально обмеженим заходом. При цьому значна кількість аналітиків стверджують, що на сучасному еволюційному етапі першість концептуального впливу на стратегічну культуру Піднебесної все більш належить моделі «реал політик». Чи є викликом для Вашингтону жорсткий західний реалізм на гнучкому східному філософському підґрунті? У великих «стратегічних іграх» з Китаєм Сполучені Штати дійсно ризикують отримати опонента з нестандартною та незвичною стратегічною поведінкою. А відтак – складність досягнення мети змусити його діяти за запропонованим Білим Домом сценарієм. Матрицею сучасної стратегічної культури Китаю лишається його стратегічна філософія. Як і в Америці вона має не лише інтелектуальну традицію, але й особливу духовну модальність. Остання, насамперед полягає у можливості прикладання загальних життєвих принципів до різних аспектів національної безпеки. Суттєву роль продовжують грати такі елементи міжнародно-політичної стратегії як стримування та психологічна війна, які демонструють свою ефективність поза часом. Подібні елементи не є суто китайськими винаходами, проте найбільшу ефективність виявили у застосуванні саме Китаєм. Такими, що не порушують у веденні зовнішньої політики майже недосяжної гармонії між силою та ненасильством.. Китайська стратегічна філософія базується на двох сутнісних складових. Перша складова має чітку оборонну орієнтацію, друга – наступальну чи експансивну [7; с. 9–17]. Попри зовнішню інтенційну відмінність вони є тісно взаємопов'язаними. Без першої надто важко зайняти гідне місце у світовому просторі. Без другої це місце не може бути стабільним та захищеним. Разом з тим розуміння комплексного характеру безпеки у Китаї віддзеркалює орієнтацію на діалектику творення війни та миру. За таких підвалин китайська стратегія одночасно демонструє намагання запобігти військовій агресії зовні і намагання побудувати сучасну потужну державу. Тож потужність є обов'язковим елементом бачення власної ролі у глобальному середовищі. І це є небезпечним для Америки.

Сьогодні характер стратегічних загроз надає інший сенс географічному фактору, тому змінюється застосування традиційних концептів. Як в

Америці, так і у Китаї. Сьогоднішній Китай бере на озброєння ті здобутки глобальної цивілізації, які осучаснюють суспільство, але не забуває про культивування себе як самоцінної сутності, культивування особливих соціальних норм та практик у системі політичного управління. Відповідним чином будуються і міжнародні взаємини. Тут у діях китайців чітко віддзеркалена сучасна легітимація розвиненого стратегічною філософією морального імперативу – зайняти повноправне місце у світовому міжнародному порядку. Тут глобальний месіанізм Сполучених Штатів отримує лише критичне трактування опонента. Тож Пекін захищатиме власні амбіції не менш ніж Вашингтон свої.

Таким чином зрозуміло, що Пекін стабільно обирає шлях стратегії непрямих дій. Чи не тому Китай спромігся на великий економічний проект та змінив детермінанту фізичної сили на детермінанту технологічної, використовує дипломатію діаспори та веде перемови з різними стратегічним потугами? Де – факто він вже використовує засоби сучасної стратегічної оборони проти Сполучених Штатів.

Інший складний вимір стратегічного діалогу між Пекіном і Вашингтоном наближений до сфери геополітики. Мова йде про збереження стабільності у Північно-Східній Азії та розгляд китайської потуги з позицій визнання її конструктивної ролі у справі збереження загальної рівноваги на євразійських теренах [9]. Втрата такої конструктивності ризикує загостренням протиріч між різними акторами, на яких Білий Дім намагається здійснювати системні впливи. Є сенс стверджувати, що намагаючись проводити зважену стратегію щодо такого потужного гравця світової політики як Америка, Китай використовує власну стратегічно-культурну фундацію у поєднанні з особливим бачення відповідної американської культури. За такою логікою будь-які активні дії Білого дому в регіоні будуть розцінюватися як потенційно загрозливі для національної безпеки.

Така ситуація демонструє наявність реального конкурентного стратегічного поля між Штатами та Китаєм. Між тим зрозуміло, що такий конфлікт дестабілізуватиме не лише регіон, але й всю глобальну спільноту. Тож підтримання стратегічного діалогу з КНР, створення мереж включення останнього до орбіти глобальних взаємодій є одним поміж стратегічних пріоритетів контрольованого спостереження Вашингтону за зростанням потенційного конкурента. Принциповою складністю лишається внутрішньополітичний розвиток Китаю та зростаючі амбіції останнього як регіонального лідера.

Література

1. Saunders Ph. China's Global Activism Strategy, Drivers, Tools / Ph. Saunders // INSS/NDI.-2006.– №4. – 59p.
2. Swaine M. America's Challenge: Engaging a Rising China in the Twenty / Swaine M. – First Century Carnegie Endowment for International Peace, 2011.– 673 p.

3. Scobel A. China and Strategic Culture / Scobel A. – W: Strategic Studies Institute, 2002 – May.– 27p.
4. Dellios R. How May the Word Be at Peace: Idealism as Realism in China's Strategic Culture // Hudson V. M. Culture and Grand Strategy in China History / R. Dellios.– Princeton: Princeton Univ. Press.,1995. – P. 201-230.
5. Gray C. Strategic Culture as Context: The First Generation of Theory Strikes Back / C. Gray // Review of International Studies. -1999. – № 25. – P.49-69.
6. Sondhaus L. Strategic Culture and Ways of War / Sondhaus L.– N.Y.: Routledge Military Studies, 2006.– 160 p.
7. Jijun Li Traditional Military Thinking and the Defensive Strategy of China / Jijun Li.– PA: Carlisle Barraks, 1997.– 19p.
8. Miller F.L. Jr. Impact of Strategic Culture on U.S. Policies for East Asia / Miller F.L. Jr. – PA: Carlisle Barraks, 2003.– 19p.

Пугачова Д.В.

аспірант

ДУ «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України»

ЗБРОЙНІ СИЛИ КОРОЛІВСТВА ДАНІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ СТРУКТУРІ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО АЛЬЯНСУ

Королівство Данія з 1949 р. є членом НАТО, що визначає тісне співробітництво її збройних сил з силами альянсу. Військово-політичне керівництво країни повністю підтримує положення коаліційної військової стратегії альянсу, розглядаючи його в якості головного гаранта збереження миру в Європі та національної безпеки [1, р. 21].

Внутрішня структура та організація збройних сил Данії формується зважаючи на її членство в НАТО. Відповідно до конституції Королівства главою держави і верховним головнокомандуючим збройними силами є монарх. Фактично ж основні питання військової організації вирішуються парламентом і урядом через міністерство оборони.

Парламент Данії визначає основні напрями формування збройних сил і затверджує військовий бюджет. Лише за його згоди збройні сили можуть бути передані до складу об'єднаних сил НАТО.

Уряд Данії на чолі з прем'єр-міністром відповідає за стан і організацію збройних сил країни. У виняткових випадках, наприклад при виникненні воєнної загрози, коли неможливо терміново зібрати парламент, він може звернутись до керівництва НАТО з проханням про виділення сил посилення і прийняти рішення про передачу своїх військ до складу Об'єднаних збройних сил блоку.

Керівництво силами і коштами, які виділяються у воєнний час в оперативне підпорядкування командуванню блоку, здійснює командувач оперативними силами Данії (він також командує субрегіональним командуванням Об'єднаних